

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Karin Vodopivec

Mitologije prehoda: od resničnosti do mita

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Karin Vodopivec

Mentor: red. prof. dr. Mitja Velikonja

Mitologije prehoda: od resničnosti do mita

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

Hvala staršem za potrpežljivost in mentorju za nasvete in pomoč pri pisanju diplomske naloge.

Mitologije prehoda: od resničnosti do mita

Miti in mitologije so že od nekdaj pomemben del življenja vsakega posameznika in tako ostaja tudi danes, čeprav živimo v zelo racionaliziranem svetu. Osredotočila sem se na mitologije prehoda. Uporabila sem dve metodi dela, in sicer primerjalno analizo in tekstualno analizo sekundarnih virov. Opravila sem primerjalno analizo dveh umetniških del: Delacroixove *Svoboda vodi ljudstvo* in Currierjeve *Bostonske čajanke*. Raziskala sem zgodovinske dogodke, ki jih deli prikazujeta – julijsko revolucijo v Franciji in bostonsko čajanko. Slednja pomeni začetek ameriške revolucije, s katero so se ameriške kolonije odcepile od Velike Britanije. Preverila sem znana zgodovinska dejstva o omenjenih dogodkih. Na podlagi ugotovljenega sem prikazala razhajanja med zgodovinskimi dejstvi in prikazom omenjenih resničnih dogodkov, kot jih poznamo danes. Sedaj so ti dogodki predstavljeni kot miti, na katerih sta osnovana ameriški in francoski narod. S tem sem prikazala, kako miti vplivajo na konstrukcijo realnosti, in izpostavila pomembne simbole na analiziranih umetniških delih, ki jih še danes zelo visoko cenimo.

Ključne besede: mitologije prehoda, julijska revolucija, Svoboda vodi ljudstvo, ameriška revolucija, Bostonska čajanka.

Mythologies of Passage: from Reality towards Myth

Myths and mythologies have played an important role in the life of every single individual for a very long time. They even continue to do so today in the very rationalized world we live in. The focus of the research has been put on mythologies of passage. In my thesis, I have used two methods: the comparative analysis and the textual analysis of secondary resources. I have made a comparative analysis of two art pieces, Delacroix's *Liberty Leading the People* and Currier's *Boston Tea Party*. I have researched historical events which are depicted on the chosen works of art – the July Revolution in France and the Boston Tea Party. The latter represents the beginning of the American Revolution, after which the American colonies gained independence from Great Britain. I have checked the known historical facts about these events. On the basis of my findings I have shown a discrepancy between the historical facts and the present-day version of the afore-mentioned true events. They are presented as myths the French and the American nation are based upon. At the end of my thesis I have shown how myths influence the construction of reality and expose important symbols shown on the analysed works of art.

Keywords: mythologies of passage, July Revolution, Liberty Leading the People, American Revolution, Boston Tea Party.

KAZALO

1 PREDGOVOR.....	6
2 UVOD.....	7
3 METODOLOGIJA.....	8
3.1 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE.....	8
3.2 NAČIN DELA.....	8
4 TEORETIČNI DEL.....	9
4.1 REVOLUCIJA.....	9
4.2 MIT IN MITOLOGIJA.....	10
4.3 IZBRANA PRIMERA.....	14
4.3.1 BOSTONSKA ČAJANKA.....	14
4.3.2 AMERIŠKA REVOLUCIJA.....	15
4.3.3 SVOBODA VODI LJUDSTVO.....	18
4.3.4 JULIJSKA REVOLUCIJA V FRANCII.....	20
5 ANALIZA.....	23
6 SKLEP.....	27
7 ZAKLJUČEK.....	29
8 LITERATURA.....	30

1 PREGOVOR

Vsak človek je gosto vpleten v mrežo mitov, brez katerih v svoji kulturi ne more delovati. Miti določajo del človekovih ravnanj, miti vplivajo na to, kako oseba dojema svojo okolico in svojo zgodovino. Ko se človek zazre v svojo preteklost in posledično v preteklost naroda, iz katerega izhaja, vidi tam zgodovino, kot so jo zapisali zmagovalci – tisti najvztrajnejši, najbolj iznajdljivi, najbolj uspešni. "Kajti oblast se polasti užitka pisanja, kot se polasti vsakega užitka, da bi z njim manipulirala in iz njega napravila neperverzen čredni produkt /.../." (Barthes 2003, 20) Ker se s časom veliko podrobnosti tako imenovanih zgodovinskih dogodkov pozabi, oseba, ki se po določenem zgodovinskem dogodku ozre, vidi samo bistvo dogodka, običajno njegov najbolj slavni, najbolj ključni del, kot ga dojemamo sedaj.

Ko na primer pomislimo na pretekle revolucije, ne preiščujemo o tisočih, deset tisočih, sto tisočih žrtvah, o vojaških spopadih, ki so trajali leta, če ne še dlje, o dosežkih, ki jih morda sploh ni bilo – v misli se nam prikradejo samo skopa dejstva: skupina ljudi se je uprla, ker je bila močnejša od skupine, ki jo je imela za sovražno, zmagala (v nasprotnem primeru revolucija ni bila uspešna) in vzpostavila bolj pravičen red za vse. Toda ali je vse tako preprosto? Ali cilj nujno opraviči sredstva?

Verjamem, da takšnih dogodkov ne bi smeli predstavljati na tako lahkoten način. Danes, ko živimo na območju, kjer je zadnji večji spopad med dvema skupinama z različnima ideologijama le še oddaljen spomin oziroma za večino prebivalcev nekaj, o čemer smo zgodbe poslušali od staršev ali starih staršev, še toliko lažje pozabimo na vse grozote, ki takšne spopade spremljajo. Zato se mi zdi pomembno opozarjati na to, da takšni konflikti niso nekaj, kar bi človek zlahka dopustil, saj je cena v uničenih življenjih hitro previsoka. Čeprav neki pregovor pravi, da je zgodovina učiteljica življenja, to žal ne pomeni, da se je človeštvo iz preteklih lekcij kaj naučilo in da jih ne ponavlja.

2 UVOD

V svoji diplomski nalogi se bom ukvarjala z mitologijami prehoda, in sicer se bom osredotočila na dva pomembna zgodovinska dogodka, ki so ju upodobili tudi umetniki tistega časa. V mislih imam sliko *Svoboda vodi ljudstvo* Eugèna Delacroixa in litografijo *Bostonska čajanka* Nathaniela Currierja. Prvo delo prikazuje julijsko revolucijo v Franciji leta 1830, kjer so v imenu svobode, ki jo pooseblja osrednja ženska figura, pod francosko zastavo zbrani pripadniki različnih slojev družbe v borbi za svoj boljši jutri. Drugo delo, *Bostonska čajanka*, pa prikazuje dogodek, po katerem so se ameriške kolonije odločile odcepiti od Velike Britanije – t. i. začetek ameriške revolucije. Tukaj se pojavi vprašanje, zakaj je do teh dogodkov sploh prišlo – seveda obstajajo neki znani razlogi, kot je npr. povišanje davkov, toda sama menim, da je na tem še nekaj več, in sicer spremembe v kulturi sami. Če na tem mestu izpostavim primer iz Amerike; ljudje so v ameriških kolonijah živeli že dovolj dolgo, da so se počutili tam doma in ne kot priseljenci, v nekaj letih se je spremenila njihova kulturna identiteta. "Kulturno identiteto je mogoče na različne načine opredeliti. Lahko jo imamo za sintezo vseh drugih identitet, če kulturo pojmuje v širokem pomenu. /.../ Tako bi kulturo imeli za sistem določene celovitosti človekovega početja in hkrati za način življenja. Ta pa temelji v vrednotah in iz njih izhaja. Tako nastajajo družbeni cilji kot življenjski smotri. Kot take si jih zastavljajo posamezniki in skupnosti ali človeške skupine. Kultura nam po tej poti izstopa kot posredništvo med človekom v njegovi posamičnosti oziroma zasebnosti in njegovo družbenostjo in celotnim okoljem, v katerem se življenje odvija." (Južnič 1993, 179)

Analizirati nameravam obe sliki in poiskati ter obrazložiti mite in ideale, ki so na slikah upodobljeni, ter to primerjati z dogajanjem, ki se je v resnici odvijalo v tistem času na omenjenih območjih. Obe sliki danes namreč predstavljata prelomne dogodke, po katerih je trenutno oblast zamenjala nova, po splošno sprejetem mnenju boljša, bolj demokratična. Toda ali je bilo res tako in ali so se dogodki odvili tako zlahka, kot si mislimo? Poskušala bom tudi poiskati vzporednice med obema dogodkoma, ki se zaradi oddaljenosti morda zdita precej različna, vendar domnevam, da sta si v svojem jedru tudi podobna.

3 METODOLOGIJA

3.1 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE

Moje osrednje raziskovalno vprašanje bo naslednje: Ali se umetniška upodobitev izbranih dveh dogodkov sklada z zgodovinskimi pričevanji o dogajanju v tistem času? Nameravam ugotoviti, kakšno sporočilo dajeta gledalcem upodobljena dogodka in kaj se v času teh bojev resnično dogajalo. Domnevam, da umetniški deli pošiljata svetu enostransko sporočilo, saj izpostavljata samo en vidik takratnega dogajanja.

3.2 NAČIN DELA

V diplomski nalogi nameravam kot metodi dela uporabiti primerjalno analizo in tekstualno analizo sekundarnih virov. Prek sekundarnih virov se bom podrobneje seznanila z dogodki tistega časa, s primerjalno analizo pa bom ovrednotila njihov pomen za mojo raziskavo. S primerjanjem bom ugotovila tudi podobnosti in razlike med izbranimi primeroma in tako lahko potegnila morebitne vzporednice med njima, če te obstajajo.

4 TEORETIČNI DEL

V tem delu nameravam po sklopih predstaviti teoretične poglede na stvari, ki so ključne v moji diplomski nalogi, to so: revolucija, mit in mitologija, izbrani umetniški deli *Bostonska čajanka* in *Svoboda vodi ljudstvo* ter zgodovinska dogodka, ki sta podlaga za nastanek omenjenih umetniških del.

4.1 REVOLUCIJA

Kot piše Tilly, je revolucija nasilen prenos državne oblasti, v katerem najmanj dva bloka tekmecev postavljata nezdržljive zahteve po nadzoru nad državo, znaten del prebivalstva pod jurisdikcijo države pa se strinja z zahtevami enega oziroma drugega bloka. Nasprotne bloke lahko sestavlja en sam igralec, recimo razred veleposestnikov. Pogosto pa jih sestavljajo koalicije med vladarji, člani in/ali izzivalci. V revolucionarni situaciji se politični razred preneha vesti, kot se je vedel prej. Razlike med vladarji, člani in izzivalci se zabrišejo in nato spremenijo. Med revolucijo se posamezniki in skupine, ki na začetku niso udeleženi v revolucionarni tekmi, mobilizirajo in postanejo tekmeči. Ko je oblast nad državo pred resno preizkušnjo, postane tvegan vsak interes, ki je odvisen od akcije države. Minimum rutinskega organiziranja in povezanosti med tistimi prebivalci, ki imajo nedvoumne skupne, a nenadoma ogrožene interese, je za vsako populacijo močna mobilizacijska spodbuda. (Tilly 2005, 23)

Sama razumem revolucijo kot nek prelomen dogodek, s katerim se bistveno spremenijo razmerja v deželi ali državi, kjer se revolucija zgodi. Ena od značilnosti revolucije naj bi bila prisotna nasilnost, vendar bi dodala, da je tu nasilje treba razumeti v precej širokem pomenu besede, saj gre lahko tudi za blažje oblike nasilja, kar vsekakor ni prva asociacija ob omenjeni besedi. Ko pomislim na revolucijo, prizori nujno vsebujejo veliko krvavih dogodkov, po možnosti še giljotino, s katero se bivše oblastnike skrajša za glavo. Takšna je splošna podoba revolucije, kot se je učimo v šolah, premalo poudarka pa je na različicah, ki nimajo nujno tako krutega konca ali neposrednih posledic. Revolucije, sploh izbrani, ki ju bom analizirala, niso nujno nek krajši dogodek, ki se odvije v nekaj dneh. Lahko gre za daljše, večletne spopade, kjer si nasproti stojita

dve strani podobnih moči, ki slednjo merita na vseh področjih. Marsikdaj si sprti strani pridobita še zunanje podpornike ali nasprotnike, ki se z revolucionarnim dogajanjem (ne)strinjajo. "Tako lahko uganemo, da je moč prisotna v najbolj prefinjenih mehanizmih socialnega stika: ne samo v državi, v družbenih razredih, skupinah, ampak tudi pri modnih muhah, v splošnih mnenjih, v spektaklih, igrah, pri športu, preko informacij, v družinskih in zasebnih odnosih, vse tja do osvobajajočih valov, ki s svojim pritiskom poskušajo moč spodbijati." (Barthes 2003, 9)

4. 2 MIT IN MITOLOGIJA

"Mitsko tolmačenje resničnosti je obenem tudi njeno konstruiranje /.../." (Velikonja 1996, 26) "Svet mitskih idej, posebej tistih v prvotnih, najbolj neposrednih oblikah, se zdi tesno povezan z učinkovitostjo. V tem se skriva jedro magičnega pogleda na svet, katerega atmosfera je napolnjena z učinkovitostjo, ki seveda ni nič drugega kot prevod subjektivnih emocij in gona v objektivno eksistenco." (Cassirer 1966, 157) "Mit se prosto giblje skozi zgodovino in skozi različne družbene predstave. V svojem jedru ohranja strukturno praznino, bistveno – nerešeno – dilemo, s katero se vsak izmed njegovih naslovnikov po svoje spoprijemlje. Vedno je le napoln izrečen." (Velikonja 1996, 23)

Miti in simboli, ki so vključeni v mite, predstavljajo osnovo razumevanja sveta vsakega človeka. Čeprav danes živimo v zelo racionalizirani družbi, v kateri miti s strani posameznika ne bi bili ocenjeni kot nekaj nujno potrebnega za življenje, to ne pomeni, da mitov v našem življenju ni. Ravno nasprotno, miti so vseprisotni in dnevno se ravnamo v skladu z njimi, le njihovega obstoja se ne zavedamo zelo dobro. Odčaranje sodobnega sveta se je začelo z razsvetljenstvom, "program razsvetljenstva je bilo odčaranje sveta. Hotelo je razkrojiti mite in strmoglaviti domišljijo z védenjem /.../." (Horkheimer in Adorno 2002, 17) "V času razsvetljenstva je zanimanje za metafizične špekulacije izginilo. Vsa energija se je preusmerila iz teorije v prakso. Ideje niso bile več videne kot nekaj abstraktnega, ampak so bile uporabljene kot orožje v političnih bojih." (Cassirer 1974, 177) "Za temelj mita je razsvetljenje že od nekdaj jemalo antropomorfizem, projekcijo subjektivnega na naravo. /.../ Po razsvetljenstvu je moč

mnoge mitične like zvesti vse na isti imenovalec, reducirajo se na subjekt." (Horkheimer in Adorno 2002, 21)

Miti tako od časa razsvetljenstva naprej niso več središče posameznikovega življenja in zavedanja, vendar se ljudje še vedno ravnamo po njih, pri percepciji svojega naroda se sklicujemo na zgodovinske mite o nastanku naroda, ponosni smo na vse velike dogodke, v katerih vidimo ključne simbole in mite, na katere se opiramo že od njihovega nastanka naprej. Takšni miti so predstavljeni tudi na izbranih umetniških delih, ki sta obenem tudi polna simbolov, na katere se ameriški in francoski narod še danes sklicujeta. Gola dejstva o dogodkih niso več pomembna, pomembno je, da je bil "naš" narod boljši in pametnejši, zaradi česar je zaslužno zmagovalac. Dejanja, ki niso v skladu s tem prikazom, na primer slabo hranjeni vojaki, množica umrlih, materialna škoda in zločini, so potisnjena globoko v ozadje in zanje v središču mita ni prostora, vsaj na zmagovalni strani ne.

Matić piše, da mora biti mitska dramatizacija preteklosti, ki služi za sprotno reševanje današnjih vprašanj in problemov, takšna, da jo ljudje v svoji zavesti dojemajo kot resnico. Iz mitskih dramskih zgodb v primerjavi z objektivnimi zgodovinskimi rekonstrukcijami izginejo vsi elementi, ki bi lahko nasprotovali današnjim čustvenim potrebam, pričakovanjem in željam skupine, ki ji mit pripada. (Matić 1984, 109) "Mit je torej oblika skupinske – lahko tudi utopične – predstave in je torej množičen, aktivističen oz. političen, instrumentalen, torej usmerjen k natančno določenemu cilju." (Velikonja 2003, 26)

"Vsebina mita je vsebina našega življenja, vsebina našega telesa in vsebina našega okolja. Živa, spreminjajoča se mitologija omenjeno vključuje vase glede na naravo znanja določenega časa." (Campbell 1999, 1) Mitska naracija in/ali ideološka prisila sta najmočnejši tedaj, ko o njiju ni ne duha ne sluha, ko je treba pač nekaj ukreniti, ko ne gre drugače. Ko spregovori jezik nujnosti. Ta točka razmišljanja pa dovoli pravzaprav vse, opolnomoči vsakršne prihodnje akcije. Mitologija prehoda se nadaljuje tudi v predstavah mitologij reda in obrednih dejavnosti. (Velikonja 1996, 87) To, da realnosti ni mogoče predstavljati – ampak jo le prikazovati –, je mogoče povedati na več načinov:

lahko jo skupaj z Lacanom definiramo kot *nemogoče*, tisto, česar se ne da doseči in kar uhaja diskurzu ali pa "/.../" kot dejstvo, da ne moremo povzročiti sovpadanja večdimenzionalne stvarnosti (realnost) z enodimenzionalno stvarnostjo (govorica)". (Barthes 2003, 17)

Lévi-Strauss se sprašuje, kako naj mit v resnici razumemo – nekateri pravijo, da civilizacija skozi mite razlaga občutja, ki so skupna celotnemu človeštvu, kot sta ljubezen in sovraštvo, in pojasnjuje fenomene (astronomske, meteorološke in druge), ki se jih drugače ne da razumeti. Tu se je treba vprašati, zakaj so nastale tako kompleksne razlage – miti, če gre marsikdaj za pozitivne pojave, o katerih se človek običajno ne sprašuje toliko kot o negativnih. Na drugi strani psihoanalitiki in antropologi trdijo, da je treba mite razlagati v okviru sociološkega in psihološkega polja in ne v povezavi z naravo. Avtor pravi, da v slednjem primeru pride do neskladja resničnega dogodka z njegovim prikazom v mitu, kar vodi v napačne zaključke. S pomočjo strukturalne analize mita razloži, da obstaja več različic vsakega mita. Različice določenega mita nastanejo zato, da mit lažje prestane kakršen koli dvom; vsaka različica namreč ponudi malo drugačen odgovor na vprašanja, ki si jih ljudje zastavljamo. (povzeto po Lévi-Strauss 1955) Kot pravi Cazeneuve, so miti privilegirano raziskovalno področje, saj ni tako nepojmljivo, da si ljudje izmišljajo zgodbe, da bi s simbolno obliko prevedli razmerja, ki jih je v končni posledici mogoče zvesti na preproste strukture. Da je mit govornica, ni bilo jasno pred odkritji Clauda Lévi-Straussa, ko pa je bilo to enkrat razumljeno, stvari niso bile več tako presenetljive. (povzeto po Cazeneuve 1986, 12)

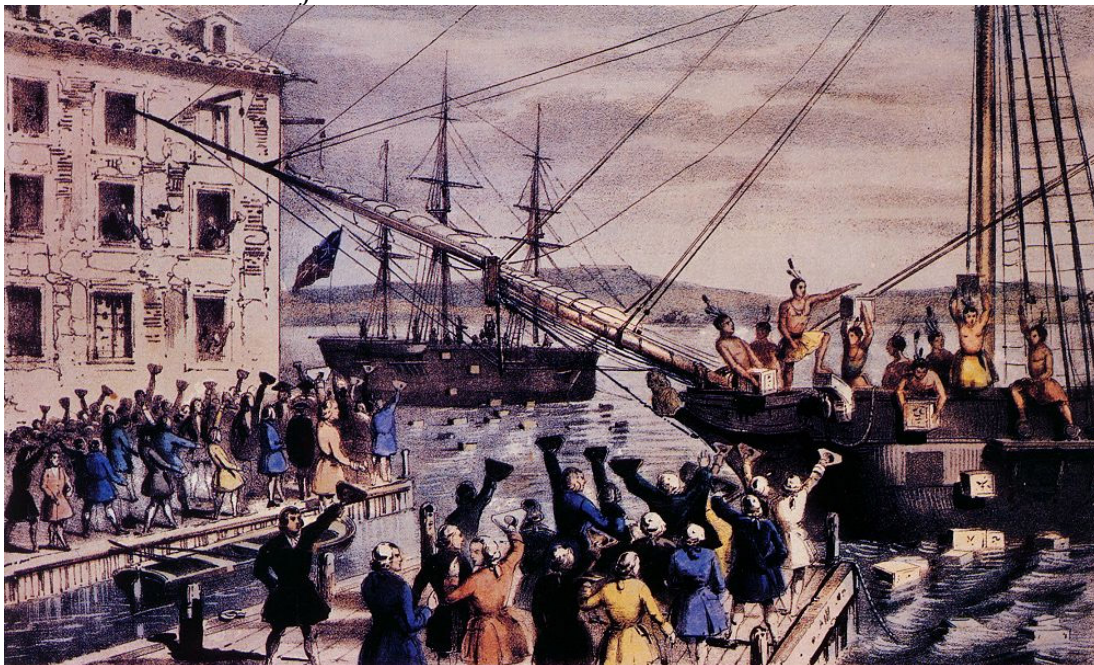
Malinowski pravi, da mit "nastopi takrat, ko obred ali družbeno in moralno pravilo zahteva opravičilo in potrditev preteklosti, realnosti in svetosti." (Malinowski 1999, 40) Raziskovanje živega mita pokaže, da mit ni simboličen, temveč neposreden izraz svoje teme; ni razlaga, ki bi zadovoljevala znanstveno zanimanje, temveč je pripovedno oživljanje prvobitne realnosti, ki je izpolnitev globokih religioznih želja, moralnega hrepenenja, družbene podreditve, izpovedi in celo čisto praktičnih zahtev. Mit je tako vitalna sestavina človeške civilizacije; ni nesmiselna zgodba, ampak je učinkovita aktivna sila; ni intelektualna razlaga ali artistska imaginacija, temveč je pragmatičen relief primitivne vere in moralne modrosti. (Malinowski 1999, 36)

"Mit je eno od sredstev reprodukcije, integracije in vzdrževanja stabilnosti družbenega reda. Še posebej se nanaša na njegove bolj problematične vidike, kot so na primer prehodi iz enega starostnega obdobja v drugo, rojstvo, smrt, produkcija in razdelitev dobrin, sorodstvena razmerja, avtoriteta institucij in posameznikov, nepredvidljivost narave in podobno." (Hrženjak 1999, 47) Menim, da je pri analiziranju mita najbolj pomembna pozicija tistega, ki mit analizira. Najbolje, da to pojasnim na praktičnem primeru, in sicer kako jaz dojemam mite drugih držav, natančneje mite, spletene okrog ameriške in julijske revolucije. Z vpletenimi državami (Ameriko, Veliko Britanijo, Francijo) nisem posebej povezana, saj sem rojena in vzgojena v Sloveniji, ki jo določajo drugi miti kot omenjene države. Verjamem, da lahko na dogajanje okrog ameriške in julijske revolucije gledam precej nepristransko in tako opazim tudi temne plati dogodkov, ki so v mitih zapostavljene. Slednje bi namreč popačile bleščečo sliko, ki jo narodu ponuja mit, umazale bi simbole, ki v mitu nastopajo. Zagotovo nikomur ne bi bila všeč s krvjo zamazana francoska trobojnica, pa bi takšna lahko bila, saj se je pojavila že v bojih pred julijsko revolucijo in je bila reden gost središča spopadov tudi po julijski revoluciji (in še vedno je). Francozi brezmadežno zastavo ponosno obešajo ob vseh praznikih in drugih pomembnih dogodkih, saj je njihov nacionalni simbol, a obenem s tem simbolom nikakor ne sprožajo vprašanja, kakšen davek je bil za njegovo uveljavitev potreben. To so temne strani tako mitov kot simbolov, ki se jih zavestno ne izpostavlja. Tako je od mene, recimo neodvisne opazovalke, odvisno, ali se bom zadovoljila s površinsko sliko predstavljenega mita in simbolov, ki so del mita, ali pa bom pogledala globlje in raziskala ozadje, ki morda ni tako bleščeče, kot bi si nek narod želel. V primeru, da bi raziskovala mite lastne države, bi bilo doseganje relativno neodvisnega gledišča še toliko težje, saj je za vsakega težko dvomiti o dogodkih, v duhu katerih je bil vzgojen.

4. 3 IZBRANA PRIMERA

4. 3. 1 BOSTONSKA ČAJANKA

Slika 4.1: *Bostonska čajanka*

Vir: wikimedia.org (2011a).

Upodobitvi bostonske čajanke (glej Sliko 4.1) in julijske revolucije (glej Sliko 4.2) bi si težko bili bolj različni, kot ju dojemamo danes. *Bostonska čajanka* je litografija, ne slika, nastala je nekaj let po dogodku in s strani različnih avtorjev obstaja več različic upodobitve istega dogodka. V vsebini pa so si vse upodobitve podobne – gledalcu pokažejo pristanišče z ladjami, na eni ladji je skupina Indijancev, ki z ladje meče pakete. Na pomolih v pristanišču je zbrana množica ljudi, moški držijo klobuke visoko v zrak, torej so zadovoljni z dejanji Indijancev.

Če poznamo zgodovinsko ozadje, se nam za prvim vtisom razkrije zgodba o skupini upornih ljudi, ki se je preoblekla v Indijance (le kaj so s tem hoteli sporočiti?) in se pretihotapila na ladjo trgovske družbe. Zaradi nestrinjanja z novimi dajatvami po naročilu oblasti z druge strani oceana je skupina protestno odvrгла ves tovar čaja v morje. "To so naredili, ker so se bali, da če bodo čaj iztovorili z ladje, se bodo kolonisti pokorili novemu davku in kljub temu kupovali čaj." (Cincotta 1994, 68)

4. 3. 2 AMERIŠKA REVOLUCIJA

Stanič piše, da se je razkol med ameriškimi kolonijami in Britanijo začel po zmagi britanskih kolonistov nad francoskimi, s katero se je britanska kolonialna posest podvojila. Administracija je bila ustrežnejša za prejšnje stanje in Britanci niso bili pripravljeni na večje spremembe, zato so velik del novo pridobljene zemlje namenili Indijancem, nekaj pa tudi tam živečim Francozom, ki so ostali. S tem se niso strinjali kolonialisti, ki so imeli širjenje naprej na zahod za eno svojih glavnih pravic, in tako je prišlo do prvih trenj, saj britanske razdelitve ozemlja niso nikoli zares upoštevali. Nadaljnji spori pa so se dogajali zaradi vsem znane stvari, ki je je vedno premalo – denarja. Oblast v Londonu je postavljala nove davke in dajatve, ki so jih uvedli na praktično vse. Na drugi strani so v ameriških kolonijah na vse mogoče načine izigravali plačilo dajatev, ki večinoma nikoli niso bile plačane v celoti. Pojavljati so se začeli ljudje z zelo liberalnimi predstavami, kot na primer Benjamin Franklin, in nezadovoljstvo zaradi ravnanja Britanije je bilo med ljudmi vse večje. (Stanič 1994, 104) "Ogenj neodvisnosti je zaplamenel 16. decembra 1773, ko je skupina privržencev /.../ preoblečena v Indijance v znamenje protesta zmetala z ene od ladij v bostonskem pristanišču ves tovor čaja v morje. Kralj je poskušal odgovoriti s politiko trde roke /.../. Spor je dosegel vrhunec 19. aprila 1775, ko je bilo v Bostonu v spopadu z lokalno policijo ubitih 273 britanskih vojakov. Tako se je začela vojna za neodvisnost, ki je trajala skoraj celih sedem let." (Stanič 1994, 104)

Ferling piše o mitih o ameriški revoluciji – ta ni samo oblikovala ameriškega naroda, kot je nastal takrat, ampak ga oblikuje še danes. Za začetek naj Britanci ne bi vedeli, v kaj se spuščajo, ko so po incidentu s čajem v bostonskem pristanišču začeli vojno s svojimi ameriškimi kolonijami, kar ni res, saj so Britanci pred vojaškim posegom temeljito preučili vse svoje možnosti, vendar so se zmotili pri oceni sposobnosti svoje vojske in mornarice. Glede na to, da so bili takrat pomorska in vojaška velesila, ni nenavadno, da jih je tako zaneslo. Drugi mit, ki se drži teh dogodkov, je narodna enotnost; vsak Američan, ki se je bil sposoben bojevati, naj bi se prostovoljno javil v boj. Ob začetnih sovražnostih je to držalo, ko pa je navdušenje splahnelo in so

prostovoljci videli, kakšno gorje spopadi prinašajo, jih je kaj hitro minila želja sodelovati v tem. V kasnejših letih so Američani novačili vojake za svojo obrambo z obljubami denarnih in drugih nagrad; večji delež vojske je bil tako iz nižjih slojev. Velja tudi, da naj bi bili ameriški vojaki borno oblečeni in lačni. Obdobja pomanjkanja zalog so vsekakor bila, nikakor pa to ni veljalo skozi celoten vojaški spopad, ker se je na ameriško stran postavila Francija, ki jim je večkrat poslala večje količine zalog. Ameriški naseljenci so prevzeli britanski sistem milice, po katerem so morali vsi moški med 16. in 60. letom nositi orožje. Med vojno na bojiščih tako niso bili samo vojaki, ampak je bila vpoklicana tudi milica. Služili so krajši čas, bili v povprečju starejši in ne tako dobro izurjeni, zato velja, da so bili prej v nadlogo kot v korist. Vendar to ne drži, saj še Britanci priznavajo, da Američani brez udeležbe svoje milice v spopadih ne bi zmagali. Bitka pri Saratogi, po kateri se je skoraj šest tisoč britanskih vojakov predalo Američanom, velja za ključno točko celotnega večletnega vojaškega spopada, po kateri so se možnosti za zmago prevesile v korist Američanov. Dosežek te bitke vsekakor je pomemben, vendar je v večletnih vojaških spopadih enostavno nemogoče določiti samo eno ključno točko; tako se jih da tudi v ameriški vojni za neodvisnost imenovati več. General George Washington ima danes zaradi uspehov v omenjenih spopadih status sijajnega vojaškega stratega in voditelja; imel je veliko željo in priložnost, da se dokaže, kar je tudi storil. Kljub temu pa je sam odkrito priznal, da je bilo njegovo znanje o vojaških taktikah precej omejeno. Ko je bila zmaga že na strani kolonij v Ameriki, ki so tako stopile na pot svoje neodvisnosti od Velike Britanije, se je v slednji oglasilo mnogo kritikov, ki so trdili, da se je Britanija po nepotrebnem spustila v vojno, v kateri tako ali tako ne bi mogla zmagati. Odstavili so človeka, ki jih je spodbudil k vojni, in mnogi (neuspešni) generali so trdili, da so naredili vse, kar je bilo v njihovi moči, in da vojne res ni bilo mogoče dobiti. To vsekakor ni res, saj je bila Amerika v tej vojni sprva sama, brez zaveznikov (Francije), neorganizirana, slabo izurjena in razpršena, zaradi česar je imela britanska vojska vse možnosti, da jo stre. (Ferling 2010)

Sama vidim ameriško revolucijo kot neizogiben dogodek, ki se je zgodil zaradi tega, ker Velika Britanija, takrat kolonialistična velesila, ni pravočasno doumela sprememb v kulturni identiteti naseljencev v ameriških kolonijah in se jim prilagodila, ampak je trdno vztrajala na svojem. V času, ko se je zgodil incident v bostonskem pristanišču, so

imele naselbine v Ameriki že dolgoletno tradicijo. S časom se je kulturna identiteta priseljencev začela močno razlikovati od kulturne identitete tistih, ki so ostali v matičnih deželah. Predvidevam, da so ravno te razlike eden od razlogov za odcep ameriških kolonij od matične dežele, saj "v teh krajih ni razlike med gospodarsko usodo in samim človekom. Nihče ni nič drugega kot njegovo premoženje, njegov dohodek, njegov položaj, njegove možnosti. /.../ Vsak je vreden toliko, kolikor zasluži, vsak zasluži toliko, kolikor je vreden." (Horkheimer in Adorno 2002, 225) V Ameriko je odšlo veliko skupin ljudi, ki so bili preganjani iz različnih razlogov, na primer verskih. V svoji novi domovini so si na vso moč poskušali zagotoviti, da iz enakih razlogov ne bodo nikoli več preganjani. Za prve naseljence v Ameriki je bilo življenje težko, saj je bilo treba vse postaviti in organizirati znova, od začetka. V novo domovino so s seboj prinesli svoje tradicije in jih tam tudi nadaljevali, a te so se v novem okolju sčasoma spreminjale in mešale med seboj. To, da so za svoje blagostanje skrbeli sami, je verjetno precej spremenilo njihovo mišljenje, zato so se iz generacije v generacijo počutili manj vezane na svojo domovino oziroma domovino svojih prednikov. Tako jim ideje o (še višjih) davkih matične države zagotovo niso bile razumljive in sčasoma se je našlo nekaj zagnanih posameznikov, ki so netili sprva manjše upore, kasneje pa je prišlo tudi do revolucije, po kateri so se priseljenci v Ameriki osamosvojili.

4. 3. 3 SVOBODA VODI LJUDSTVO

Slika 4.2: *Svoboda vodi ljudstvo*

Vir: wikimedia.org (2011b).

Kot piše Golob, je pomembno vedeti, da je bil Delacroix slikar romantike. Njegova slika *Svoboda vodi ljudstvo* je spomin na revolucionarne dogodke 28. julija 1830 in je najbrž ena najslavnejših upodobitev upora, v kateri je povezal resnične dogodke z alegorijo – dokumentarno upodobitev upora in odločitev za vstajo proti zatiranju je upodobil kot izraz človekovega zavedanja, da lahko odloča o osebni svobodi in izkoriščanju. Na sliki ne gre za upodobitev natančno določene barikade na prepoznavnem križišču cest, pač pa za simbolno pregrado na ulici, ki so jo uporniki podrli, in z njo premagali tudi režimske vojake. Kljub temu je upodobitev vstaje in svobode resnična. (Golob 2005, 56–57) Kot piše Debicki, je na desni strani *Svobode* slikar upodobil samega sebe kot enega od upornikov s puško v roki, na njeni levici je zelo mlad delavec s tradicionalno študentsko baretko na glavi. (Debicki et al. 2004, 204) "En od mrtvih vojakov na dnu Delacroixeve slike je brez čevljev, nogavic in hlač. Z

vstajo namreč nista na cesto prišla samo delavski razred in meščanstvo, ampak tudi organizirane tolpe beračev in kriminalcev iz pariškega podzemlja, ki so se pojavili takoj po prvih spopadih." (Hagen in Hagen 2010, 550)

"Lik ženske kot posebitev nekega pojma je prevzet od starih Rimljanov, v letu 1789 so se kipi svobode pojavili povsod po Franciji. Na koncu devetnajstega stoletja je Francija Kip svobode podarila tudi Združenim državam Amerike." (Hagen in Hagen 2010, 551) Natančneje, šlo je za skupni projekt Amerike in Francije s ciljem, da bi v Ameriki v čast boju za neodvisnost postavili spomenik.

Najbolj opazen del slike poleg posebitve svobode je zastava, ki v močni modro-belodeči barvni kombinaciji plapolja nad glavami vseh – tistih, ki se bojujejo, ranjenih in mrtvih. Iste tri barve se ponovijo v barvni lestvici ranjenca, ki s tal gleda Svobodo. Zastava, ki se je prvič pojavila že v francoski revoluciji leta 1789, je bila pomemben simbol tudi v julijski revoluciji predvsem zaradi zgodovinskih konotacij, ki so (bile) vezane nanjo. Za mlajšo generacijo je predstavljala zmago nad tiranijo in svobodo ljudstva, za starejše pa je bila opomin na čas, ko je pod to zastavo Napoleon osvajal Evropo in ponesel slavo Francije daleč naokrog. (Hagen in Hagen 2010, 551) Kot sem že izpostavila, je v tej napeti bitki, ko so čustva vseh udeležencev na vrhuncu, zanimivo videti nekaj nedotaknjenega, v tem primeru gre za zastavo. Vsi, ki na sliki stojijo okrog Svobode, ki ponosno v zrak drži zastavo, so videti precej neurejeni in umazani, a na zastavi se to niti najmanj ne pozna. Bela barva zastave se zdi celo bolj bela od sonca, ki jo osvetljuje od zadaj. Tu gre za jasen prikaz simbola, saj v resnici takšne čistosti ne bi bilo mogoče doseči oziroma ohraniti.

Osebe na sliki so alegorično razgaljene oziroma oblečene v oblačila, primerna svojemu stanu. Vsebina je z monumentalnostjo slike zelo povečevana, avtor je poskrbel tudi za zelo dinamičen prikaz. Zanimivo je dogajanje okrog slike same – naročena je bila z namenom proslaviti revolucijo, kaj hitro potem tudi umaknjena, saj so se naročniki zavedali (pre)močne sporočilnosti slike, "dokončno je v javnost prišla šele po marčni revoluciji, nekaj let kasneje pa so jo za stalno namestili v Louvru." (Golob 2005, 57)

4. 3. 4 JULIJSKA REVOLUCIJA V FRANCIJI

Julijska revolucija je samo del daljšega obdobja, v katerem je Francijo znova in znova pretresal val protestov nezadovoljnih ljudi, ki so večkrat odločno zahtevali pravice zase. Od tiste znamenite revolucije leta 1789 naprej so imeli Francozi vpogled v to, kaj lahko združeni dosežejo – spremembe na oblasti. Kolikšne pa so te spremembe v resnici bile in zakaj so se stvari tako hitro vrnile v stare tirnice, je drugo vprašanje.

"Ideali francoske revolucije so našli svoje mesto v procesu industrijskega kapitalizma. Napoleonovo cesarstvo je odpravilo radikalne težnje revolucije in hkrati utrdilo njene ekonomske posledice. Tedanji francoski filozofi so udejanjanje uma interpretirali kot osvoboditev industrije. Zdelo se je, da je vse večja industrijska proizvodnja zmožna zagotoviti vsa sredstva, ki so nujna za zadovoljitev človekovih potreb." (Marcuse 2004, 14) "Prvi revolucionarni režim je trajal samo eno desetletje, vendar je bil začetek niza režimov, ki so trajali od petnajst do dvajset let: Napoleonov konzulat in cesarstvo (1799–1814, s podaljškom v 1815), restavracija (1815–1830), julijska monarhija (1830–1848), drugo cesarstvo (1852–1870)." (Tilly 2005, 233)

Kot pišeta Hagen in Hagen, je julijska revolucija je prinesla spremembe v načinu vladanja Franciji. Kralj ni bil več "po božji milosti". Namesto tega je moral novi monarh priseči zvestobo ustavi. Zaradi dogodkov (revolucije), zaradi katere je postal kralj, se je ta počutil neprijetno, zato je poskrbel, da se je samo revolucijo čim bolj olepšalo in tako omililo njen grozeč pridih. Med sodelujoče so razdelili medalje, vdovam in sirotam so finančno pomagali, postavili so spomenik žrtvam in umetniška dela so povečevala dogajanje – sem spada tudi Delacroixeva slika *Svoboda vodi ljudstvo*. (Hagen in Hagen 2010, 545)

"Julijska revolucija leta 1830 je bila v glavnem posledica poskusa Karla X., da bi z nenadno represijo spodrezal meščansko-delavsko mobilizacijo iz poznih dvajsetih let 19. stoletja. Njegove reakcionarne odredbe iz julija 1830, s katerimi je razpustil poslansko zbornico, spremenil volilni sistem in vzpostavil močan nadzor nad tiskom, se je končal s *coup d'état*." (Tilly 2005, 234) Vse to je le še podžgalo nezadovoljstvo

prebivalcev, za katere leto 1830 že brez kraljevih ukrepov ni bilo prav rožnato. Začel se je upor. "Vstajniki so se polastili prestolnice, zasedli mestno hišo in oblikovali začasno vlado. Liberalni poslanci so se zato, da bi onemogočili nastanek nove republike, obrnili na Ludvika Filipa (vojvodo Orleanskega), ki je sprejel krono, ki mu jo je ponudila revolucija. V Parizu in Lyonu so izbruhnile velike delavsko-republikanske vstaje, vendar se je režim obdržal do leta 1848." (Tilly 2005, 234)

"Julijska revolucija leta 1830 v Franciji je odmevala v mnogih delih Evrope, predvsem v deželah, kjer so bila zaradi notranjih napetosti tla pripravljena za upor. Julijska revolucija v Franciji je sprožila splošneevropsko verižno reakcijo, ki pa ni dosegla tako popoldne enotnosti dogajanj, kot jih je nato izzvala revolucija leta 1848. Najprej je zajela Belgijo, potem Švico, od koder je segla v srednjenemške države in na Poljsko ter se 1831 končala v državah srednje Italije. Bolj ko je z zahoda prodirala proti vzhodu – pri čemer je posamezne dežele kar preskočila –, bolj so imela nacionalna vprašanja prednost pred ustavnimi. Francija je opazovala vplive svoje julijske revolucije po Evropi s simpatijami ter podpirala posamezne dežele v njihovih prizadevanjih, če jih je tako lahko pridobila za svoje interese." (Božič in Weber 1974, 6412) Julijska revolucija torej ni bila dogodek, omejen samo na Francijo, vendar je najbolj prepoznavna ravno po sliki, ki sem jo izbrala za analizo. Dele te slike, predvsem alegorijo Svobode in zastavo, ki jo ta drži v rokah, še danes zasledimo kot kuliso ob mnogih dogodkih zelo širokega spektra, od najav francoske opere naprej.

"Po koncu julijske revolucije se je množica razpršila nazaj po svojih četrtih tako hitro in disciplinirano, kot se je poprej zbrala v boju za svoje pravice. Sodelovanje med delavskim razredom in meščanstvom, ki ga je Delacroix upodobil na analizirani sliki, je hitro poniknilo. Vstaja je prinesla koristi samo lastnikom zemlje, delavci, če odštejemo medalje in slavo, od nje niso imeli ničesar. Cena kruha je še naprej dosegala vrhove, prav tako je raslo število nezaposlenih in štiri leta po revoluciji je nova vlada s streljanjem nastopila proti stavkajočim delavcem." (Hagen in Hagen 2010, 548)

Pri upodobitvi julijske revolucije skozi Delacroixeve oči je pomembno vedeti, da je bil Delacroix slikar romantike. Julijska revolucija je tako današnjemu občinstvu

predstavljena skozi zelo romantičen pogled, ki predstavlja boj naroda za svoje pravice. Zastava, dvignjena visoko v zrak, nakazuje zmago v boju. Zmago koga nad kom? Ob dogodkih, kot so revolucije, ima manjša skupina ljudi vedno koristi, za veliko večino se pa zelo malo stvari spremeni na bolje, prej obratno. Če pogledam širše, julijska revolucija ni bila nek prelomen dogodek v zgodovini naroda, saj so se pred njo in po njej več let dogajale nove in nove spremembe na oblasti. Zmagovalci revolucije so po njenem koncu nagradili sodelujoče s priznanji, po tem pa so poskrbeli, da misel na revolucijo ostane v čim lepšem spominu ali raje kar ponikne, iz česar sklepam, da so se bali za svoj obstoj. Spremembe, dosežene v julijski revoluciji, se niso obdržale za dolgo, saj je v Evropi že nekaj let kasneje udarila t. i. marčna revolucija.

5 ANALIZA

Osrednje vprašanje, ki si ga zastavljam ob gledanju predhodno omenjenih umetniških del je, kaj v resnici sploh vidim. V primeru *Bostonske čajanke* vidim navdušeno množico pozdravljati skupino Indijancev, ki mečejo zaboje z ladje v vodo; v primeru *Svobode, ki vodi ljudstvo*, pa žensko s francosko zastavo, ob njej več različno oblečenih ljudi (več družbenih slojev torej), pod njo mrtve ljudi, ki so očitno bili njeni nasprotniki. Po podrobnejšem seznanjanju z zgodovino je seveda jasno, katera dva zgodovinska dogodka umetniški deli prikazujeta. *Bostonska čajanka* prikazuje trenutek, ko se je skupina kolonialistov uprla dajatvam, kar je posledično privedlo do odcepitve ameriških kolonij od Velike Britanije. Sovražnosti in vojaški spopadi so trajali več let. *Svoboda vodi ljudstvo* prikazuje trenutek v julijski revoluciji, kjer na ulicah različni sloji združeno protestirajo za svoj boljši jutri. Sama julijska revolucija je bila zelo kratka, vendar se je zgodila v času, ko v Franciji ni bilo miru dlje časa, saj so se vsakih 10–20 let vladajoče garniture korenito zamenjale. Njena kratkost bi morda še lahko bila razlog, zakaj se o tej revoluciji tako malo ve (sploh v primerjavi z revolucijama leta 1789 in 1848); pri tem ne mislim, da o omenjeni revoluciji ni podatkov, ampak na to, da se je skoraj ne izpostavlja. Mnogi bi verjetno celo upodobljeni trenutek julijske revolucije na Delacroixevi sliki zlahka pripisali revoluciji 41 let prej.

Bostonska čajanka ne prikazuje nobenih posledic zaostritve sovražnosti med Ameriko in Veliko Britanijo, sporoča pa nam, da je uničiti tujo lastnino očitno sprejemljivo. Zanimivo se mi zdi, česa na upodobitvi ni opaziti – etnične ali razredne razslojenosti med ljudmi, ki stojijo na pomolih in se očitno veselijo dejanj Indijancev (oziroma tistih, ki so se v Indijance preoblekli). Viri navajajo, da je skupina uničila čaj še pred iztovarjanjem zato, ker se je bala, da se ljudje ne bi uprli in bi čaj kupovali, torej tu še ni šlo za neko splošno sovražno nastrojenost kolonistov proti Veliki Britaniji, čeprav je bilo nekaj incidentov tudi že pred omenjeno bostonsko čajanko. Morda bi takratno stanje duha lažje opisali z besedo "nezadovoljstvo" in še dlje časa se ne bi nič premaknilo, če ne bi posredi prišla ta gverilska akcija. S tem dejanjem, ko je skupina Američanov z ladje bogate britanske trgovske družbe pometala zaboje čaja, ki bi jih morali kmalu raztovoriti na ozemlju ameriške kolonije, so Veliki Britaniji poslali jasno

sporočilo, kaj si mislijo o delu svoje oblasti. Nezasodovoljni so bili z dvigovanjem davkov, ki so se obenem tudi razširili na vsa prej neobdavčena področja, s takim dejanjem so na simbolni ravni svojemu vladarju sporočili, česa ne mislijo prenašati. Seveda je izguba dragocenega tovora pomenila tudi udarec za trgovsko družbo, a ta je bila zelo velika in uspešna, tako da kakšnih resnejših posledic zaradi izgube tovora gotovo ni čutila. Dejanje je zato pomembno predvsem na simbolni ravni – nepokorščina proti organizirani in močni oblasti, ki takega upora sploh ni mogla predstavljati.

Svoboda vodi ljudstvo posledice bojev sicer prikazuje, saj je pod nogami posebitve svobode nagrmadenih veliko trupel, ki pa nikakor niso v središču pozornosti na sliki. Služijo le kot spodnji del trikotne kompozicije, s katero je slikar poudaril najpomembnejši lik na sliki, ki je v vrhu trikotnika – Svoboda. In francoska zastava. "Spominska obeležja slavne preteklosti in ljubljencev nacionalnih zgodovin so najeksplicitnejši, najlažji mediji mitske samopredstave, njena govoreča orodja (instrumenta vocalia)." (Velikonja 1996, 94–95) Na tej sliki se slavi nasilje, tudi smrt. S tako močno predstavo dogajanja se človeku zdi, da cilj opravičuje sredstva. Ali jih res? Slika gledalcu prikazuje združitev vseh razredov pod enotnim vodstvom z enakimi nameni, kar je precej močno simbolno sporočilo. Pod trobojnico je zbrano ljudstvo, ki se skupaj bojuje za svoj boljši jutri. Žrtve padajo, a to jih ne ustavi pri zagonu, s katerim želijo doseči svoje cilje. Zastava je izredno pomembna zaradi simbolnih povezav, saj se je pojavila že v času francoske revolucije, od takrat dalje in še danes pa vsakemu, ki jo vidi, sporoča znano geslo o svobodi, enakosti in bratstvu. Čeprav se je v Franciji v času nekaj desetletij zamenjalo precej oblastnikov, je zastava eden od simbolov, ki je bila pri teh menjavah prisotna. Kljub temu, da pri marsikaterem uporuh uporniki niso dosegli tega, kar so želeli, ali pa njihovi dosežki niso prav dolgo trajali, je zastava nosilka idej, ki so jih poskušali znova in znova uresničiti. Na analizirani sliki jo podkrepi še lik ženske, ki poseblja najpomembnejši del gesla – svobodo.

Vprašanje, ki se mi poraja pri revolucijah, je naslednje – ali je krvavi davek revolucij upravičen? To je vsaj zame večna dilema. Seveda se brez uporov proti tiranom v zgodovini ne bi nič spremenilo oziroma bi danes svet verjetno videti precej drugače. Toda cena, ki jo narod ob uporuh plača, je marsikdaj zelo visoka, izkupiček pa pičel.

Izkupiček bostonske čajanke je na koncu pripeljal do odcepitve kolonij, vendar se je pred tem zaključkom zgodilo marsikaj hudega. Tisoči mrtvih na obeh straneh, pomanjkanje hrane, uničene naselbine. Na koncu so Američani dosegli umik svoje kolonialne nadoblasti in se s tem zapeljali na drugo pot kot Evropa. Kljub temu pa so nekaj desetletij kasneje zopet pristali v vojni, takrat sami s seboj. Uničenje se je ponavljalo in po njem so morali stvari spet na novo urediti. Do danes se je razvila zanimiva država, ki je tako podobna Evropi in hkrati tako drugačna, da to samo še povečuje njeno zanimivost za druge narode. Njihove temeljne listine so eni prvih demokratičnih dokumentov. "Na temelju, ki je bil s tem postavljen, je bil zgrajen nauk o *človekovih in državljskih pravicah*, kot se je razvijal v osemnajstem stoletju. Tvorijo duhovno središče, v katerem se srečujejo vsa prizadevanja po nravni prenovi in politični ter socialni reformi in v katerem dobijo svojo miselno enotnost." (Cassirer 1998, 231) Kaj pa so dosegli v julijski revoluciji Francozi? Kljub veličastni predstavitvi revolucije na Delacroixevi sliki menim, da relativno malo. Dosegli so majhen korak naprej pri spremembi sistema vladanja – kralj kar naenkrat ni bil več kralj po božji milosti, ampak s privolitvijo ljudstva. Poleg tega je julijska revolucija odmevala tudi v drugih državah po Evropi in vsaj v nekaterih tako kanček (bolj) razrahljala absolutistično vladavino.

Menim, da je pomembno, kako funkcijo kralja, vrhovnega vladarja, sploh razumemo. Osebnostno verjamem, da kralj ni *à priori* nasprotnik svojemu ljudstvu, ravno obratno – zakaj bi drugače skrbel zanj in ga vodil? Je pa seveda jasno, da je kraljeva oblast dedna, kar pomeni dvoje – najprej, lahko da ni vsak naslednji kralj dovolj sposoben voditi države, za to le rabiš znanje in sposobne ljudi okoli sebe, in drugič, če že od malega živiš v razkošju in ne na t. i. realnih tleh, drugega okolja pač ne poznaš oziroma ga v resnici ne razumeš. Tako lahko kaj hitro tudi nehote delaš ravno nasprotno, kot bi dejansko koristilo. To primerno ponazarja izrek o kruhu in potici, pa če je prišel iz ust francoske Marie-Antoinette ali pa iz ust koga drugega.

"Svet je splošen, vselej delno nedoločen življenjski kontekst; je poln neznank in presenečenj." (Foucault, Chomsky in Virno 2007, 96) Ko se začne govoriti, da bo res treba nekaj spremeniti, kot se govori tudi danes in kot verjamem, da so si mnogi mislili v analiziranih primerih, verjetno prej ali slej res pride do sprememb. Ali so te pozitivne

ali negativne, je drugo vprašanje in naloga zgodovine je, da o tem presodi. Ni samo zgodovina tista, ki lahko o tem sodi; pomembno je tudi gledišče, s katerega se sodi. Verjetno bi na vprašanje, ali je bila odcepitev ameriških kolonij od Velike Britanije dolgoročno dobra stvar, dobili različne odgovore v Združenih državah Amerike in v Veliki Britaniji. Verjetno bi Britanci videli izgubljen potencial v razvoju novih ozemelj, med tem ko za Američane Britanci predstavljajo samo neupravičeno avtoriteto. Vse se spreminja, ljudje prihajamo do novih spoznanj, jih vzamemo za svoje in naprej delujemo na njihovi podlagi, spreminjajo se geografske meje držav, narodi dobivajo nove oblike vladavine in nove vladarje. Za sabo puščamo tako relativno nepristranska zgodovinska pričevanja kot mite, ki naj bodo vodilo za naslednje generacije. Te jih bodo vzele za svoje, delno spremenile, morda povzdignile kakšen trenutno manj pomemben mit in druge izpustile, a vendar – v grobem bistvo ostaja nespremenjeno.

Analizirani umetniški deli prikazujeta pomembne simbole tako za naroda, na zgodovino katerih se nanašata, kot tudi širše. Gre za znani deli, z deli samimi so znani tudi upodobljeni simboli. Ti nas vse, ne glede na narodnost, opominjajo, kaj lahko skupina enako mislečih ljudi naredi, če se združi. Dogodka prikazujeta osvoboditev dveh narodov izpod oblastnikov, ki jim niso bili po volji. S tem vsem sporočata, da so takšni preobrati možni, da je treba le stopiti skupaj. Upodobitvi precej zanemarita neugodne posledice, ki pa so pri simbolih videne kot nepomembne, saj je pomemben le končni rezultat oziroma uspešni prehod na boljše. "Vsaka velika kriza v človekovem mišljenju je pospremljena z globoko krizo v človekovem moralnem in socialnem ravnanju." (Cassirer in Verene 1979, 220) Miti pa obstajajo ravno zato, da nam takšne krize pomagajo premostiti.

6 SKLEP

Z analizo sem ugotovila, da upodobljena dogodka na izbranih umetniških delih predstavljata samo del dogajanja v tistem času, in sicer v obeh primerih dogodek, ki je za državo avtorjev del izrazito pozitiven. Obe upodobitvi kažeta pogumna dejanja, v obeh primerih gre za upora proti trenutni oblasti. Dogodka sta predstavljena kot precej edinstvena, nekaj ključnega, kar se je zgodilo ameriškemu in francoskemu narodu. Toda v resnici takšni dogodki niso tako izjemni in redki, v zadnjih letih jih lahko spremljamo precej. Eden bolj zanimivih dogodkov te vrste se je zgodil v Egiptu, kjer je vstalo ljudstvo in se obrnilo proti svojemu dolgoletnemu predsedniku Mubaraku; po vzoru Egipta so se vladajočim režimom uprli še v več afriških državah. Potek je zelo podoben kot pri julijski revoluciji – zaradi vse višje cene hrane in drugih nevšečnosti je bilo ljudstvu dovolj, uprli so se in uspeli zamenjati oblast. Val protestov se je razširil še po drugih državah, enako kot je julijska revolucija odmevala še v drugih evropskih državah. Tudi za bostonsko čajanko je mogoče najti vzporednice v sedanosti – na primer Tajvan, ki si ga lasti Kitajska, Tajvanu v bran pa stoji Amerika. To je enaka situacija, kot si je pred dobrimi dvesto leti Velika Britanija lastila ameriške kolonije, ko pa so se te Britaniji uprle, jim je na pomoč priskočila Francija.

Upodobljena dogodka torej lepo prikazujeta mita o prehodu, o prehodu naroda s slabe pozicije na v vseh pogledih boljše. Gledalcu sporočata, da je bila to edina možna pot, da je bila to prava pot in seveda zmagovalna pot. Kaj bi bilo, če se ne bi odvilo, kot se je – takšna vprašanja ne obstajajo, saj ne smejo obstajati. V omenjeni revoluciji se ne sme dvomiti, saj bi se potem človek začel spraševati o vsem – o smotrnosti takšnih velikih (bolj ali manj) krvavih dogodkov, o tem, ali je bil izid uporov res najboljši možen, in podobno. Čeprav sta se analizirana dogodka zgodila tako v drugem časovnem okviru kot na drugem geografskem položaju in med seboj nista neposredno povezana, je opaziti več podobnosti – željo narodov po več pravicah za navadne ljudi, po večji samostojnosti. Gre za res močno željo, in ker se je uresničila, je za Američane eden najpomembnejših dogodkov, ki ga vsako leto tudi proslavijo. Omeniti velja še najbolj znan simbol svobode v Ameriki, s katerim so desetletja po podpisu deklaracije o neodvisnosti to dejanje zaznamovali še s kipom, ki ima zgovorno ime – Kip svobode.

Upodobljena je ženska z baklo, dvignjeno visoko nad glavo, kar močno spominja na upodobitev Svobode na Delacroixevi sliki. Tako je tudi prav, saj je bil kip darilo Francije Ameriki ob podpisu deklaracije, navdihnila pa ga je prav Svoboda, kot jo je upodobil Delacroix.

V času, ko so se v Ameriki začeli upori proti Veliki Britaniji, in v času, ko so se v Franciji uprli burbonskemu kralju in ga z julijsko revolucijo prisilili, da je odstopil in prestol prepustil drugemu vladarju, ljudstvo zagotovo ni bilo popolnoma enotno. Verjamem, da se je del ljudstva ob ameriški revoluciji nagibal na stran Velike Britanije in da je bilo podobno v Franciji – verjamem, da del ljudstva ni želel, kaj šele zahteval odstopa takratnega kralja. Iz tega sklepam, da sta po dogodkih še vedno obstajali dve skupini ljudi, ki sta imeli nasprotujoča si stališča, čeprav poražena skupina tega ni mogla javno razglašati. Zgodovina, kot jo poznamo, je vedno pisana s strani zmagovalcev – vladajočih. Iz tega bi lahko sledilo, da še danes obstajata takšni skupini ljudi, kar pa seveda ne drži. To si razlagam kot uspešno delovanje mitov o prehodu, s katerimi se je sčasoma poistovetilo celotno ljudstvo, tako da ni prihajalo več do razhajanj v podpori različnim oblastem, saj so vsi podpirali (zanje) edino pravo in upravičeno oblast, ki jo je narod dosegel s skupnim bojem in žrtvami, zaradi česar se še danes povečuje posameznike, ki so bili v prehod od enega oblastnika k drugemu vpleteni.

V človekovi zgodovini, kar je poznamo, se je zgodilo že veliko revolucij, padlo je že veliko (nedolžnih) žrtev, uničenega je bilo mnogo imetja. Beremo o tem, učimo se o tem, vendar se kljub vsemu našemu poznavanju enaki dogodki še vedno ponavljajo, samo da so preoblečeni v sodobno preobleko. Kot sem že navedla na začetku, zgodovina naj bi bila učiteljica življenja, pa se iz nje očitno ne naučimo kaj dosti.

7 ZAKLJUČEK

"Mitske zgodbe o ljudeh in dogodkih so polne konkretnih primerov z ustrežno razlago." (Cassirer 1966, 105) V diplomski nalogi sem analizirala dva mita o prehodu na podlagi izbranih umetniških del, ki analizirana dogodka prikazujeta. Izrazito je izpostavljena pozitivna stran teh prehodov, negativna je zapostavljena oziroma je praktično ni. Z analizo sem spoznala, da so miti pomemben del ustroja vsakega naroda, saj takšen dogodek, ki bolj ali manj (oziroma prej ali slej) narod poenoti, deluje s poenotenjem zelo pozitivno. Viša se samozavest vsakega posameznika in s tem tudi celega naroda in tako marsikdaj že vnaprej prepreči kakšne razkole. Mit narodu, v krogu katerega obstaja, sporoča, da je zmagovalen – da je že zmagoval in bo tako tudi še naprej.

Upodobitvi analiziranih dogodkov se sicer skladata z zgodovinskimi pričevanji tistega časa, vendar dogodka predstavljata zelo enostransko. Izpostavljen je samo pozitiven vidik dogajanja, tragične posledice so zanemarjene. Občinstvo je zavedeno, saj ga upodobitvi ne seznanita s celostnim dogajanjem v tistem času. Izpostavila bi še en vidik - umetniških del na splošno ne bi smeli jemati kot objektivno pričevanje o takratnih dogodkih, saj gre za prikaz razumevanja upodobljenih dogodkov s strani umetnika. Dela lahko nastajajo leta po dogodkih in avtorji niso bili nujno prisotni, zaradi česar je treba taka dela najprej imeti za umetnino, šele potem za resnično pripoved.

Pomembno se mi zdi predvsem čim boljše izkoristiti znanje o analiziranih mitih prehoda, saj nam povejo veliko o narodih, znotraj katerih obstajajo. Obenem gre za dogodke, ki so precej spremenili tudi svetovni zemljevid, zato pomembnost teh prehodov vpliva oziroma je vplivala tudi na druge narode, ki niso bili neposredno povezani z analiziranimi revolucijama. Na kakšnem drugem mestu bi bilo analizo mitov prehoda zanimivo nadaljevati, saj se odpira veliko smeri, v katere bi se v raziskavi lahko usmerila. S takšnimi analizami človek predvsem pripomore k poznavanju sebe in okolja okoli sebe, s tem znanjem pa je lažje delovati v okolju in razumeti, zakaj svet deluje ravno tako, kot deluje, in kako zlahka se to spremeni. Seme spremembe lahko zaseje že skupina enakemu cilju predanih ljudi, z malo sreče, če se širša množica z njihovimi idejami o spremembah strinja, pa to seme lahko tudi vzkljuje.

8 LITERATURA

Barthes, Roland. 2003. *Učna ura: nastopno predavanje na Collège de France, 7. januarja 1977*. Ljubljana: Društvo Apokalipsa.

Božič, Branko in Tomaž Weber. 1974. *Zgodovina v slikah 14*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Campbell, Joseph. 1999. *Transformations of myth through time*. New York: HarperPerennial.

Cassirer, Ernst. 1966. *The philosophy of symbolic forms. Vol. 2, Mythical Thought*. New Haven in London: Yale University Press.

--- 1974. *The myth of the state*. New Haven and London: Yale University Press.

--- 1998. *Filozofija razsvetljenstva*. Ljubljana: Študentska organizacija Univerze, Študentska založba.

Cassirer, Ernst in Donald Philip Verene. 1979. *Symbol, myth and culture: essays and lectures of Ernst Cassirer, 1935–1945*. New Haven in London: Yale University Press.

Cazeneuve, Jean. 1986. *Sociologija obreda*. Ljubljana: ŠKUC: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Cincotta, Howard, ur. 1994. *An outline of American history*. Washington: Office of International Information Programs, United States Department of State.

Debicki, Jacek, Jean-François Favre, Dietrich Grünewald in Antonio Filipe Pimentel. 2004. *Zgodovina slikarske, kiparske in arhitekturne umetnosti*. Ljubljana: Modrijan.

Ferling, John. 2010. Myths of the American Revolution. *Smithsonian magazine* (januar). Dostopno prek: <http://www.smithsonianmag.com/history-archaeology/Myths-of-the-American-Revolution.html> (12. avgust 2011).

Foucault, Michel, Noam Chomsky in Paolo Virno. 2007. *Človeška narava in zgodovina*. Ljubljana: Krtina.

Golob, Nataša. 2005. *Umetnostna zgodovina: učbenik za umetnostno zgodovino v gimnazijskem izobraževanju, srednje tehniškem oz. strokovnem izobraževanju in poklicno tehniškem izobraževanju*. Ljubljana: DZS.

Hagen, Rose-Marie in Rainer Hagen. 2010. *Masterpieces in Detail*. Köln: Taschen.

Horkheimer, Max in Theodor W. Adorno. 2002. *Dialektika razsvetljenstva: filozofski fragmenti*. Ljubljana: Studia humanitatis.

Hrženjak, Majda. 1999. Elementi družboslovne analize mita: ali je mogoča celovita analiza mita. *Časopis za kritiko znanosti* 27 (194): 45–64.

Južnič, Stane. 1993. *Identiteta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Lévi-Strauss, Claude. 1955. The structural study of myth. *The Journal of American Folklore* 68 (270): 428–444.

Malinowski, Bronislaw. 1999. Vloga mita v življenju. *Časopis za kritiko znanosti* 27 (194): 33–43.

Marcuse, Herbert. 2004. Um in revolucija: *Hegel in nastanek teorije družbe*. Ljubljana: Studia humanitatis.

Matić, Milan. 1984. *Mit i politika: rasprava o osnovama političke kulture*. Beograd: Radnička štampa.

Nevins, Allan, Henry Steele Commager in Jeffrey Morris. 1992. *A pocket history of the United States*. New York: Pocket Books.

Price, Roger. 2005. *A Concise History of France*. Cambridge: Cambridge University Press.

Stanič, Stane. 1994. *Amerika*. Ljubljana: Apros & Aprost.

Tilly, Charles. 2005. *Evropske revolucije: 1492–1992*. Ljubljana: Založba /*cf.

Velikonja, Mitja. 1996. *Masade duha: razpotja sodobnih mitologij*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

--- 2003. *Mitografije sedanjosti: študije primerov sodobnih političnih mitologij*. Ljubljana: Študentska založba.

Wikimedia.org. 2011a. *Boston Tea Party*. Dostopno prek: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/52/Boston_Tea_Party_Currier_colored.jpg (20. avgust 2011).

--- 2011b. *La Liberté guidant le peuple*. Dostopno prek: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a7/Eug%C3%A8ne_Delacroix_-_La_libert%C3%A9_guidant_le_peuple.jpg (20. avgust 2011).